

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 stycznia 2025 r. (III AUa 411/23)*

Jeśli emerytura jest ustalana po raz pierwszy i jej wysokość wynika ze zwaloryzowanych składek, to nie stosuje się corocznej waloryzacji emerytur, ponieważ wzrost wartości świadczenia został już uwzględniony poprzez waloryzację składek i kapitału. Nie można stosować obu mechanizmów jednocześnie do tego samego okresu, ponieważ prowadziłoby to do podwójnego podwyższenia wartości świadczenia – raz na etapie ustalania jego wysokości, a drugi raz na etapie jego wypłaty.

Przewodniczący: sędzia Jolanta Hawryszko

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 29 stycznia 2025 r. sprawy T. S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., o wysokość emerytury, na skutek apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 21 lipca 2023 r., sygn. akt VI U 897/22, zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I i oddalił odwołanie (punkt 1) oraz zasądził od T. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kwotę 270 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wraz z ustawowymi odsetkami należnymi od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty (punkt 2).

* W tekście zachowano oryginalną pisownię.

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., decyzją z 12 maja 2022 r., ustalił wysokość emerytury ubezpieczonego T. S. od 1 marca 2022 r. oraz podjął wypłatę świadczenia od tego dnia. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Wskazano, że kwota składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji wyniosła 862 919,14 zł, kwota zwaloryzowanego kapitału wyniosła 355 864,70 zł, średnie dalsze trwanie życia wyniosło 169,20 miesięcy, a wyliczona kwota emerytury wyniosła 7 203,21 zł brutto. Organ rentowy wskazał, że wysokość emerytury obliczona została zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy emerytalno-rentowej i miesięcznie wynosi do wypłaty 5 931,92 zł. Organ wskazał, że należność za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r., po potrąceniu kwoty 3 433,56 zł za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. tytułem rozliczenia z WBE, przekazał na rachunek bankowy ubezpieczonego.

Ubezpieczony wywiódł odwołanie od powyższej decyzji kwestionując wysokość przyznanej mu emerytury oraz brak wypłaty odsetek od świadczeń, które są mu należne od 1 marca 2022 r. i do chwili obecnej nie zostały wypłacone, co ma związek z wadliwym ustaleniem przez ZUS wysokości kapitału początkowego oraz środków z II filaru i bezprawnym przetrzymywaniem przez ZUS tych środków od 1 marca 2022 r. Dalej odwołujący się wskazał, że zaskarża również bezprawne potrącenie przez ZUS kwoty 3 433,56 zł z tytułu „nadpłaconej” rzekomo przez Dyrektora WBE kwoty tytułem emerytury wojskowej, zanim organ wstrzymał jej wypłatę w związku z ubieganiem się przez niego o emeryturę z ZUS. Odwołujący się wskazał, że działanie ZUS w tym zakresie jest bezprawne, albowiem decyzja Dyrektora WBE w zakresie nałożenia na niego obowiązku zwrotu tej kwoty nie jest prawomocna – została zaskarżona i sprawa toczy się w Sądzie Okręgowym w Szczecinie pod sygn. akt VI U 674/22. Tym samym Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie miał prawa dokonywać jakichkolwiek potrąceń z jego emerytury. Ubezpieczony wskazał również, że wniosek o emeryturę z ZUS złożył w styczniu 2022 r. i decyzją zaliczkową z dnia 17 marca 2022 r. przyznano mu zaliczkę na poczet emerytury, ale nie wypłacono tego świadczenia. W odwołaniu ubezpieczony wskazał również, że w latach sześćdziesiątych pracował w gospodarstwie rolnym, jednakże – precyzując stanowisko procesowe na rozprawie w dniu 25 października 2022 r. – stwierdził natomiast, że kwestia ta pozostaje poza sporem. Ponadto ubezpieczony wniósł o uwzględnienie do obliczenia wysokości emerytury okresu zatrudnienia w Fabryce (...) w K., wskazując,

iż powinien mieć albo prawo do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych, albo prawo do uwzględnienia przy ustalaniu wysokości emerytury powszechnej okresów uwzględnionych do ustalenia wysokości emerytury wojskowej. Ponadto ubezpieczony zakwestionował prawidłowość ustalenia wysokości emerytury w decyzji z dnia 12 maja 2022 r. w związku z nieuwzględnieniem przez organ rentowy waloryzacji świadczenia za 2022 rok.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie. Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie organ rentowy wskazał, że decyzją z dnia 17 marca 2022 r. przyznał ubezpieczonemu zaliczkę na poczet przysługującej emerytury od 1 stycznia 2022 r., jednak nie podjął wypłaty tego świadczenia, ponieważ wnioskodawca ma prawo do zbiegu świadczeń (wypłacana emerytura z WBE), a zgodnie z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej może być wypłacane tylko jedno – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Ponadto organ rentowy wskazał, że brak jest podstaw do wypłaty emerytury od stycznia 2022 r., bowiem do 28 lutego 2022 r. wnioskodawca pozostawał w zatrudnieniu, a zgodnie z art. 103a ustawy emerytalnej prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Dalej pozwany podał, że wysokość świadczenia wnioskodawcy została ustalona na podstawie przedłożonych przez niego dokumentów oraz danych zewidencjonowanych na koncie.

Odnosząc się do zarzutów ubezpieczonego dotyczących braku wskazania sposobu wyliczenia kapitału początkowego Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że do ustalenia wysokości kapitału początkowego uwzględnił:

- okres zatrudnienia od 1 lutego 1989 r. do 31 października 1989 r., na 1/2 etatu w Uniwersytecie (...) (dodatkowe miejsce zatrudnienia);
- okres zatrudnienia od 1 listopada 1989 r. do 31 grudnia 1998 r. w pełnym wymiarze czasu pracy w Uniwersytecie (...) – z wyłączeniem urlopu bezpłatnego od 1 października 1993 r. do 31 stycznia 1994 r.

Organ rentowy wskazał ponadto, że w okresie od 6 października 1974 r. do 1 listopada 1989 r. wnioskodawca zatrudniony był w (...), a okres ten został uwzględniony przy emeryturze z WBE. Ponadto Zakład wskazał, że okres zatrudnienia od 1 września 1997 r. do 3 grudnia 1998 r. w Wyższej Szkole (...) w S. w pełnym wymiarze czasu pracy (faktyczna data końcowa zatrudnienia 31 lipca 2004 r.) pokrywa się do 31 grudnia 1998 r. z okresem zatrudnienia w Uniwersytecie (...), zatem nie podlega on uwzględnieniu. Uwzględnieniu podlegały za ten okres kwoty wynagrodzeń. Do obliczenia wysokości kapitału początkowego organ rentowy uwzględnił 9 lat i 7 miesięcy okresów składkowych.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 21 lipca 2023 r.:

1. zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do ustalenia wysokości emerytury z uwzględnieniem waloryzacji za rok 2022 i bez dokonywania potrącenia kwoty 3 433,56 zł;
2. wniosek ubezpieczonego o odsetki za opóźnienie w wypłacie świadczenia przekazał do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. jako wniosek o wydanie decyzji;
3. w pozostałym zakresie odwołanie oddala.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony ur. (...), decyzją Wojewódzkiego (...) w S. z dnia 4 kwietnia 1990 r. przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury wojskowej poczynając od 1 września 1990 r. Przy ustalaniu prawa do emerytury wojskowej został uwzględniony okres zatrudnienia od 20 września 1967 r. do 10 sierpnia 1970 r. w Fabryce (...) w K. oraz okres odbytej służby wojskowej od 25 września 1970 r. do 11 grudnia 1989 r. Po przyznaniu prawa do emerytury wojskowej, w okresie od 1 lutego 1989 r. do 28 lutego 2022 r. ubezpieczony pozostawał w zatrudnieniu i z tego tytułu pobierał wynagrodzenie. W dniu 25 stycznia 2022 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w S. wniosek o emeryturę. We wniosku wskazał, że pracuje w Politechnice (...) do 28 lutego 2022 r. oraz że pobiera świadczenie emerytalne z WBE. W dniu 9 lutego 2022 r. do WBE w S. wpłynął wniosek ZUS w S., o udostępnienie danych ze zbioru danych osobowych dotyczących ubezpieczonego. Odpowiadając na powyższy wniosek, WBE pismem z dnia 2 marca 2022 r. poinformowało, że ubezpieczony posiada prawo do emerytury wojskowej oraz że przy ustalaniu prawa do emerytury wojskowej został uwzględniony okres zatrudnienia od 20 września 1967 r. do 10 sierpnia 1970 r. oraz okres odbytej służby wojskowej od 25 września 1970 r. do 11 grudnia 1989 r.

W dniu 14 marca 2022 r. ubezpieczony złożył w ZUS świadectwo pracy z Politechniki (...) z dnia 28 lutego 2022 r., za okres pracy od 1 października 2014 r. do 28 lutego 2022 r. i jednocześnie wniosek o podjęcie wypłaty emerytury oraz doliczenie przyrostu składek.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 17 marca 2022 r. przyznał ubezpieczonemu zaliczkę na poczet przysługującej emerytury od 1 stycznia 2022 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Wysokość emerytury ustalono na kwotę 7 150,47 zł brutto, a po waloryzacji od 1 marca 2022 r. na kwotę 7 651 zł. W decyzji wskazano, że Zakład nie podejmuje wypłaty ustalonej w decyzji emerytury, ponieważ ubezpieczony ma prawo do zbiegu dwóch świadczeń (ma wypłacaną emeryturą z WBE), a może być wypłacane tylko jedno świadczenie wyższe lub wybrane przez ubezpieczonego. Zakład wskazał, że wysokość świadczenia zostanie ustalona

ostatecznie po zakończeniu postępowania wyjaśniającego, w sprawie kwoty środków należnych z OFE. Pismem z dnia 25 marca 2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych poinformował Wojskowe Biuro Emerytalne w S. o wznowieniu wypłaty emerytury ubezpieczonemu od 1 marca 2022 r. i zawnioskował o wstrzymanie wypłaty emerytury wojskowej. Ponadto ZUS poprosił o wskazanie kwoty wypłaconego ubezpieczonemu świadczenia za okres od 1 marca 2022 r. do dnia wstrzymania świadczenia przez WBE i ustalenie przedpłaty oraz wskazanie numeru konta, na które należy zwrócić nienależnie pobrane świadczenie.

Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. decyzją z dnia 14 kwietnia 2022 r. wstrzymał wypłatę emerytury wojskowej od 1 maja 2022 r. z uwagi na wznowienie wypłaty emerytury od 1 marca 2022 r. przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. i zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia – emerytury wojskowej – za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. w kwocie 3 433,56 zł brutto. Ubezpieczony zaskarżył powyższą decyzję. Postępowanie z odwołania ubezpieczonego od tej decyzji toczyło się przed Sądem Okręgowym w Szczecinie pod sygn. akt VI U 674/22 i zakończyło się wyrokiem z dnia 12 grudnia 2022 r. oddalającym odwołanie od zaskarżonej decyzji. Sprawa następnie zawisła przed Sądem Apelacyjnym w Szczecinie pod sygn. akt III AUa 63/23.

Zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 12 maja 2022 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił wysokość emerytury ubezpieczonego od 1 marca 2022 r. oraz podjął wypłatę świadczenia od tego dnia. Wskazał, że podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Kwota składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji wyniosła 862 919,14 zł, kwota zwaloryzowanego kapitału wyniosła 355 864,70 zł, średnie dalsze trwanie życia wyniosło 169,20 miesięcy, a wyliczona kwota emerytury 7 203,21 zł brutto. Organ rentowy wskazał, że wysokość emerytury obliczona została zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy emerytalno-rentowej i miesięcznie wynosi do wypłaty 5 931,92 zł, przy czym należność za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r., po potrąceniu kwoty 3 433,56 zł za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. tytułem rozliczenia z WBE, przekazał na rachunek bankowy ubezpieczonego. Zakład Ubezpieczeń Społecznych pismem z dnia 12 maja 2022 r. poinformował WBE, że podjął od 1 marca 2022 r. wypłatę emerytury ubezpieczonemu, a z należnego wyrównania zostanie potrącona kwota 3 433,56 zł za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. i przekazana na konto WBE.

Sąd Okręgowy w przeważającym zakresie uwzględnił odwołanie.

Odnosząc się do kwestii, czy ustalona w zaskarżonej decyzji wysokość emerytury ubezpieczonego powinna uwzględniać waloryzację świadczenia za rok 2022, Sąd Okręgowy podkreślił – porównując decyzję organu rentowego z dnia 17 marca 2022 r. (ustalającą zaliczkę na poczet emerytury przysługującej od 1 stycznia 2022 r.) z decyzją z dnia 12 maja 2022 r. – że waloryzacja świadczenia została uwzględniona jedynie w pierwszej z nich.

Sąd pierwszej instancji wskazał, iż waloryzacja świadczeń emerytalnych i rentowych regulowana jest przez przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1251) w art. 88 ust. 1–4, który stanowi, że waloryzacja emerytur i rent dokonywana jest corocznie od dnia 1 marca i polega na pomnożeniu kwoty świadczenia i podstawy jego wymiaru przez wskaźnik waloryzacji. Waloryzacji podlega kwota świadczenia i podstawa jego wymiaru w wysokości przysługującej ostatniego dnia lutego roku kalendarzowego, w którym przeprowadza się waloryzację. Waloryzacja obejmuje emerytury i renty przyznane przed terminem waloryzacji.

W ocenie Sądu Okręgowego, z powyższego przepisu, i następnych wynika, że obowiązujące zasady waloryzacji przewidują coroczną (od 1 marca), cenowo-płacową waloryzację automatyczną (z urzędu) emerytur i rent przyznanych przed terminem waloryzacji. W ocenie Sądu, wyrażenie zawarte w tym przepisie: „Waloryzacja obejmuje emerytury i renty przyznane przed terminem waloryzacji” oznacza, że waloryzacji podlegają świadczenia w wysokości przysługującej, a nie wypłacanej, według stanu na ostatni dzień lutego danego roku kalendarzowego. W sprawie, na dzień 28 lutego 2022 r. ubezpieczonemu przysługiwało z ZUS świadczenie emerytalne. Niesporne jest, że po rozpoznaniu wniosku z dnia 25 stycznia 2022 r., decyzją z dnia 17 marca 2022 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał ubezpieczonemu zaliczkę na poczet przysługującej mu emerytury od 1 stycznia 2022 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. W świetle powyższego fakt, że po przyznaniu emerytury z ZUS ubezpieczony do 28 lutego 2022 r. pozostawał w zatrudnieniu, nie zniósł jego prawa do emerytury, a skutkowało jedynie zawieszeniem jej wypłaty. Sąd Okręgowy uznał więc, że wysokość emerytury ubezpieczonego powinna uwzględniać waloryzację świadczenia za rok 2022.

Odnosząc się do drugiej kwestii – potrącenia przez ZUS z przyznanej wnioskodawcy emerytury kwoty 3 433,56 zł tytułem rozliczenia z WBE, Sąd Okręgowy podkreślił, że obecnie toczy się przez Sądem Apelacyjnym w Szczecinie w sprawie III AUa 63/23 postępowanie z odwołania ubezpieczonego od decyzji WBE z dnia 14 kwietnia 2022 r., w której to decyzji wojskowy organ emerytalny zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia – emerytury wojskowej – za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. w kwocie 3 433,56 zł brutto. Sąd Okręgowy zatem uznał, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zaskarżonej

decyzji z 12 maja 2022 r. przedwcześnie dokonał potrącenia tej kwoty z emerytury wnioskodawcy.

Co do kolejnego spornego zagadnienia, przedmiotem procedowania Sądu Okręgowego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych było odwołanie od decyzji organu rentowego (art. 477⁹ § 1 k.p.c.), zaś żądanie odsetek nie było przedmiotem postępowania przed organem rentowym i decyzji w tym zakresie nie wydano. W związku z powyższym, to żądanie zostało przez sąd pierwszej instancji potraktowane jako nowe roszczenie, dotychczas nierozpoznane przez organ rentowy i jako takie podlegające przekazaniu do rozpoznania temu organowi przez wydanie decyzji (art. 477¹⁰ § 2 k.p.c.), od której ubezpieczonemu służyć będzie prawo do odwołania się do sądu.

Sąd Okręgowy podkreślił też, iż sporny okres zatrudnienia wnioskodawcy od 20 września 1967 r. do 10 sierpnia 1970 r. w Fabryce (...) w K. został uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury wojskowej. Zatem, zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 586) w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Z kolei według art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Sąd pierwszej instancji zważył, iż w świetle przywołanych powyżej przepisów, zasadą jest zatem wypłacanie jednego świadczenia, a w konsekwencji brak jest możliwości uwzględniania tego samego okresu przy ustalaniu prawa czy obliczaniu wysokości każdego z nich.

Apelację od wyroku złożył organ rentowy, zaskarżając punkt 1. orzeczenia i zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. przez niezastosowanie i niezawieszenie postępowania w sprawie do czasu rozstrzygnięcia sprawy mającej wpływ na niniejsze postępowanie, tj. sprawy zawisłej przed Sądem Apelacyjnym w Szczecinie pod sygn. akt III AUa 63/23;
2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:
 - a) art. 88 ust. 1–4 i art. 93 w zw. z art. 25 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1251) dalej: „ustawa emerytalna” przez niezasadne uznanie, iż wysokość emerytury ubezpieczonego powinna uwzględniać waloryzację świadczenia za rok 2022,

- b) art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 586) w zw. z art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez niezasadne uznanie, że wysokość emerytury ubezpieczonego winna zostać ustalona bez dokonywania potrącenia kwoty 3 433,56 zł wynikającej z pobranej emerytury wojskowej z WBE za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 1 i oddalenie w tym zakresie odwołania oraz zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, przy bezspornym stanie faktycznym sprawy i w kontekście roszczenia ubezpieczonego objętego apelacją organu, sąd pierwszej instancji nieprawidłowo zastosował prawo materialne i w oparciu o błędne przesłanki tego prawa, nietrafnie ocenił okoliczności sprawy.

Na wstępie wymaga wskazania, że rozstrzygnięcie sprawy na etapie postępowania drugoinstancyjnego obejmuje dwie kwestie materialnoprawne, mianowicie zagadnienie waloryzacji świadczenia za rok 2022 oraz dopuszczalność prawną potrącenia przez organ ZUS z emerytury ubezpieczonego, kwoty pobranej emerytury wojskowej z WBE za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r., a to w realizacji wymogów prawnych z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 586) w zw. z art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Co do pierwszej kwestii, rozstrzygnięcie sprawy zasadza się na przepisie art. 88 ust. 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym:

1. Emerytury i renty podlegają corocznie waloryzacji od dnia 1 marca.
2. Waloryzacja polega na pomnożeniu kwoty świadczenia i podstawy jego wymiaru przez wskaźnik waloryzacji. W wyniku przeprowadzonej waloryzacji kwota świadczenia nie może ulec obniżeniu.
3. Waloryzacji podlega kwota świadczenia i podstawa jego wymiaru w wysokości przysługującej ostatniego dnia lutego roku kalendarzowego, w którym przeprowadza się waloryzację.
4. Waloryzacja obejmuje emerytury i renty przyznane przed terminem waloryzacji.

Zatem, waloryzacja obejmuje świadczenia przysługujące ostatniego dnia lutego roku kalendarzowego, w którym przeprowadza się waloryzację oraz dotyczy świadczeń przyznanych przed terminem waloryzacji.

Sąd Okręgowy słusznie argumentował, że waloryzacji podlegają świadczenia w wysokości przysługującej, a nie faktycznie wypłacanej, bowiem kluczowe jest ustalone prawo do świadczenia, a nie jego faktyczna wypłata w danym momencie. Oznacza to, że jeśli świadczenie zostało ustalone decyzją i formalnie przysługuje, powinno podlegać waloryzacji, nawet jeśli jego wypłata została zawieszona. Świadczenie zawieszone nie oznacza, że prawo do niego wygasło, jedynie jego realizacja w postaci wypłaty jest czasowo wstrzymana. Należy też zauważyć, że waloryzacja jest mechanizmem podnoszącym wartość świadczenia na przyszłość, a więc nie wymaga bieżącej wypłaty.

W stanie sprawy ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę z ZUS 25 stycznia 2022 r. Decyzja ZUS o przyznaniu emerytury zapadła 17 marca 2022 r., z mocą od 1 stycznia 2022 r. Wypłata emerytury została faktycznie podjęta od 1 marca 2022 r., ale do 28 lutego 2022 r. ubezpieczony pobierał emeryturę wojskową. Zasadniczo więc, skoro emerytura ZUS została przyznana z datą od 1 stycznia 2022 r., to formalnie świadczenie było przysługujące na dzień 28 lutego 2022 r., choć nie było jeszcze faktycznie wypłacane. W świetle art. 88 ust. 1 powinno więc podlegać waloryzacji. ZUS uwzględnił waloryzację przy ustalaniu emerytury od 1 marca 2022 r., w więc uznał świadczenie za podlegające waloryzacji.

Kluczowe jednak w sprawie były dwa zagadnienia, pominięte przez Sąd Okręgowy. Po pierwsze, ocena czy pobieranie emerytury wojskowej do końca lutego 2022 r. wykluczało waloryzację nowo przyznanej emerytury ZUS za ten miesiąc. Ubezpieczony bowiem faktycznie do 28 lutego 2022 r. pobierał emeryturę wojskową, a nie z systemu powszechnego, co pozwala na uznanie, że waloryzacja nie przysługuje za luty 2022 r., skoro nie może otrzymywać dwóch świadczeń w zbiegu, a to w myśl art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (...) w zw. z art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Po drugie, ocena czy w sytuacji takiej jak ubezpieczonego – gdy wysokość emerytury została ustalona w ostatecznej kwocie z chwilą podjęcia wypłaty emerytury, tj. po rozwiązaniu stosunku pracy i zgłoszeniu wniosku o podjęcie wypłaty emerytury i było to ustalenie pierwszorazowe – można było uznać, że emerytura z ZUS w wysokości obowiązującej 28 lutego 2022 r. rzeczywiście przysługiwała ubezpieczonemu.

W tej kwestii Sąd Apelacyjny w całości zgodził się z argumentacją prawną organu. Zgodnie z art. 25 ustawy emerytalnej, podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Organ trafnie wskazał, że wysokość emerytury zostaje ustalona w ostatecznej kwocie z chwilą podjęcia wypłaty emerytury, tj. po rozwiązaniu stosunku pracy i zgłoszeniu

wniosku o podjęcie wypłaty emerytury. Średnie dalsze trwanie życia zostaje ustalone na dzień zgłoszenia wniosku o podjęcie wypłaty emerytury. Organ trafnie wyjaśnił, że w przypadku przyznania prawa do emerytury dla osoby, która kontynuuje zatrudnienie w ramach stosunku pracy nie jest znana data, od której przysługuje prawo do wypłaty świadczenia – dlatego w takim przypadku organ wydaje decyzję zaliczkową. Decyzja o przyznaniu emerytury zaliczkowej nie wynika z żadnego stanowczego przepisu. Tego rodzaju emerytura nie jest też odrębnym ustawowym świadczeniem. Konieczność wydania tego rodzaju decyzji jest rozwiązaniem praktycznym i wynika z łącznej interpretacji art. 118 ust. 1 i 1a – możliwość przyznania świadczenia „tymczasowo” przy niepełnej dokumentacji, art. 25 – zasady ustalania wysokości emerytury na podstawie składek i kapitału, art. 103a – zawieszenie wypłaty dla osób kontynuujących zatrudnienie. Stan prawny zmienia dopiero wniosek o podjęcie wypłaty emerytury wraz z dokumentem potwierdzającym rozwiązanie stosunku pracy, co pozwala na ustalenie daty, od której powinna zostać podjęta wypłata emerytury oraz ostateczne obliczenie wysokości świadczenia na zasadach określonych w art. 26 powołanej ustawy, a więc na zasadach przewidzianych dla świadczeń przyznawanych po raz pierwszy z uwzględnieniem składek do miesiąca poprzedzającego miesiąc podjęcia wypłaty.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, organ słusznie wskazał, że w sprawie nie miał zastosowania art. 88 i art. 93 powołanej ustawy, przy czym art. 93 stanowi: „Zmiana wysokości emerytur i rent w ramach waloryzacji następuje z urzędu, a jeżeli wypłata świadczenia była wstrzymana – po jej wznowieniu, z uwzględnieniem wszystkich kolejnych waloryzacji i waloryzacji dodatkowych, przypadających w okresie wstrzymania wypłaty”. Sąd Apelacyjny nie ma wątpliwości, że art. 88 odnosi się do świadczeń w określonej wysokości, a nie tych, które dopiero będą finalnie obliczone.

W sprawie, na dzień 28 lutego 2022 r. emerytura ZUS miała charakter „zaliczkowy”, istniała jedynie jako przyznane prawo, ale jej wysokość nie była jeszcze ustalona ostatecznie. Decyzja z dnia 12 maja 2022 r. określiła wysokość emerytury dopiero po rozwiązaniu stosunku pracy i zgłoszeniu wniosku o podjęcie wypłaty. Wtedy dopiero emerytura z ZUS była liczona według art. 25 i 26 ustawy emerytalnej, czyli z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego. Przy czym, niewątpliwie waloryzacja składek i kapitału początkowego jest czymś innym niż waloryzacja świadczeń na podstawie art. 88. A skoro podstawą jej obliczenia była waloryzacja składek i kapitału do końca lutego 2022 r., to procedura ta zastąpiła waloryzację na zasadach art. 88.

Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 25 ustawy emerytalnej, przed ustaleniem wysokości emerytury ZUS dokonuje waloryzacji składek i kapitału początkowego zgromadzonych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego rozpoczęcie wypłaty emerytury. Ten mechanizm zwiększa podstawę obliczenia świadczenia, co wpływa na jego ostateczną wysokość.

Natomiast mechanizm corocznej waloryzacji emerytur, wynikający z art. 88 ustawy emerytalnej, skutkuje tym, że od 1 marca każdego roku podwyższa świadczenia już pobierane lub ustalone w określonej wysokości na dzień 28 lutego danego roku. Waloryzacji podlega zatem konkretna, ustalona wysokość świadczenia, ale nie dotyczy ona jednak bezpośrednio zgromadzonych składek i kapitału początkowego. Jeżeli w omawianym przypadku organ waloryzował składki i kapitał początkowy do lutego 2022 r., a następnie dodatkowo zastosowałby waloryzację świadczenia na podstawie art. 88, to doszłoby do dwukrotnego uwzględnienia wzrostu wartości świadczenia za ten sam okres. Dlatego organ prawidłowo zastosował tylko jeden z mechanizmów – waloryzację składek i kapitału początkowego dla nowych świadczeń, zamiast waloryzacji świadczenia na zasadach art. 88 ustawy emerytalnej. Jeśli emerytura jest ustalana po raz pierwszy i jej wysokość wynika ze zwaloryzowanych składek, to nie stosuje się corocznej waloryzacji emerytur, ponieważ wzrost wartości świadczenia został już uwzględniony poprzez waloryzację składek i kapitału. Nie można stosować obu mechanizmów jednocześnie do tego samego okresu, ponieważ prowadziłyby to do podwójnego podwyższenia wartości świadczenia – raz na etapie ustalania jego wysokości, a drugi raz na etapie jego wypłaty.

Wymaga zauważenia, że jeśli ubezpieczony jeszcze nie pobiera emerytury, jego składki i kapitał początkowy są waloryzowane do końca miesiąca poprzedzającego rozpoczęcie wypłaty. Jeśli dodatkowo zastosowano by waloryzację świadczenia na podstawie art. 88, to w efekcie, to samo świadczenie zostałoby podniesione dwukrotnie w odniesieniu do tego samego okresu. Zatem emerytura byłaby obliczona na podstawie już zwaloryzowanego kapitału, a następnie podlegałaby jeszcze raz waloryzacji jako gotowe świadczenie. Taki stan, powadziłby do nieuzasadnionego zwiększenia świadczenia w stosunku do innych emerytów, którzy mają zastosowaną tylko jedną formę waloryzacji (składek lub świadczenia), powodowałby nierówność systemową – osoby przechodzące na emeryturę w danym okresie miałyby wyższe świadczenia niż osoby, które przeszły na emeryturę wcześniej, nawet jeśli miały identyczny staż pracy i składki.

Zatem ZUS prawidłowo w decyzji z dnia 12 maja 2022 r. obliczył emeryturę według zasad przewidzianych dla nowych świadczeń, a nie jako waloryzację wcześniej ustalonych kwot.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie można zastosować waloryzacji na podstawie art. 88 ustawy emerytalnej – do tzw. emerytur zaliczkowych – jeśli wcześniejsza wysokość emerytury nie była jeszcze ostatecznie ustalona. W przeciwnym razie doszłoby do podwójnej waloryzacji – raz poprzez mechanizm waloryzacji składek i kapitału (przed ustaleniem wysokości świadczenia), a drugi raz poprzez waloryzację świadczenia tuż po jego ustaleniu.

Podsumowując ten wątek, w ocenie Sądu Apelacyjnego skoro emerytura ubezpieczonego nie miała ustalonej ostatecznej kwoty na dzień 28 lutego 2022 r., to ZUS mógł uznać, że nie podlegała ona waloryzacji na zasadach art. 88 ustawy emerytalnej, zważywszy że podwójna waloryzacja (składek i kapitału początkowego oraz świadczenia) byłaby sprzeczna z zasadą równości w systemie emerytalnym. Należy zaznaczyć, że w systemie ubezpieczeń społecznych, każda ewidencjonowana kwota może być objęta waloryzacją tylko raz: przed ustaleniem emerytury, przez waloryzację składek i kapitału początkowego oraz po ustaleniu i rozpoczęciu wypłaty emerytury, przez coroczną waloryzację świadczenia.

Rozważając drugą sporną kwestię – dopuszczalność prawną potrącenia przez organ ZUS z emerytury ubezpieczonego, kwoty pobranej emerytury wojskowej z WBE za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. – wymaga przypomnienia, iż zgodnie z art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Według art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

Z decyzji organu WBE z dnia 14 kwietnia 2022 r. wynika, że obowiązкови zwrotu do WBE podlegało świadczenia za okres od 1 marca do 30 kwietnia 2022 r. w kwocie 3 433,56 zł. Jednocześnie organ w treści decyzji poinformował ubezpieczonego, że nie jest zobowiązany do zwrotu tej kwoty, gdyż ZUS potrąci na rzecz WBE powstałą w wysokości brutto 3 433,56 zł. Ubezpieczony, mający prawo do emerytury wojskowej i emerytury z systemu powszechnego, ustalonej po raz pierwszy w konkretnej kwocie od 1 marca 2022 r., wybrał świadczenie wyższe z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W decyzji ZUS z dnia 12 maja 2022 r., organ ustalił wysokość emerytury, naliczył wyrównanie i ustalił potrącenia oraz podjął wypłatę emerytury od 1 marca 2022 r. Słusznie zatem z wyrównania emerytury zostało potrącone pobrane za ten sam okres świadczenie z WBE, tj. od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. Przy czym organ rentowy, w dacie złożenia przez ubezpieczonego odwołania od decyzji już zrealizował rozliczenie świadczeń między organami i przekazał w dniu 19 maja 2022 r. do WBE kwotę 3 433,56 zł. Zatem nie było podstaw faktycznych, ani prawnych do uznania, że potrącenie wskazanej kwoty ze świadczenia ubezpieczonego nie powinno mieć miejsca, a to przez wzgląd na treść art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. Należy przy tym wskazać, że zgodnie z art. 139 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy o emeryturach i rentach z FUS

ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie – po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych – podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, kwoty nienależnie pobranych emerytur, rent i innych świadczeń z tytułu zaopatrzenia określonego w odrębnych przepisach. Przepis ten stanowi samoistną podstawę prawną dla dokonania potrącenia.

Na zakończenie, jako uzupełnienie, Sąd Apelacyjny wskazuje, że sprawa o sygnaturze III AUa 63/23 – postępowanie z odwołania ubezpieczonego od decyzji Dyrektora WBE z dnia 14 kwietnia 2022 r., w której to decyzji wojskowy organ emerytalny zobowiązał do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia – emerytury wojskowej za okres od 1 marca 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r. w kwocie 3 433,56 zł brutto – zakończyła się prawomocnie postanowieniem z dnia 16 marca 2023 r. odrzucającym apelację ubezpieczonego. Tym samym wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 12 grudnia 2022 r. w sprawie o sygn. akt VI U 674/22, oddalający odwołanie ubezpieczonego od decyzji WBE z dnia 14 kwietnia 2022 r., stał się prawomocny.

Mając na uwadze wszystko powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I i oddalił odwołanie ubezpieczonego od zaskarżonej decyzji. O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na wniosek strony przeciwnej, reprezentowanej przez radcę prawnego, wg stawki minimalnej 270 zł, w zakresie instancji apelacyjnej na podstawie art. 98 i art. 99 k.p.c. i § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1935).